

Niet

onbeperkt

genoeg

**over het disfunctioneren
van de wet banenafpraak**

**Hoe een wet
mensen met
een beperking
uitsluit en
daardoor de
kloof op de
arbeidsmarkt
vergroot**

De huidige Wet banenafpraak zorgt voor discriminatie en verdringing. Door focus op de doelgroep banenafpraak, worden andere mensen met een beperking buitengesloten.

Gelijkwaardig en op passende wijze participeren gaat daardoor aan hun neus voorbij. Geen volwaardig bestaan, geen bestaanszekerheid, geen ruimte en begrip voor hun beperking, geen perspectief, geen plek om ambities waar te maken en geen duidelijkheid. En dat allemaal omdat een wet niet klopt.

Bedoeld om meer (passende) banen te creëren voor mensen met een beperking, heeft de wet in haar huidige vorm voor veel mensen een enorm negatief effect. Sinds de invoering van de banenafpraak in 2015 zoeken veel werkgevers namelijk vooral naar mensen met een beperking die in het doelgroepregister vallen. De grote groep mensen met een beperking, maar zonder “vinkje” voor het doelgroepregister wordt daardoor **dubbel achtergesteld**. Ze zijn in concurrentie met mensen zonder een beperking én in concurrentie met mensen met een “vinkje”. De wet discrimineert en veroorzaakt voor hen een diffuus, oneerlijk en onrechtvaardig speelveld.

Terwijl werkgevers **schreeuwen om goed personeel**, staat een grote groep potentiële werknemers ongewenst aan de kant. Een onbegrijpelijke paradox, die frustratie voedt en zorgt dat het gevoel van discriminatie en uitsluiting bij deze groep mensen in rap tempo groeit. Ze worden nergens aangenomen of participeren (ver) onder hun niveau, als gevolg van een niet werkende wet. Zij willen en kunnen veel meer, maar het huidige systeem zorgt ervoor dat ze de kans niet krijgen.

Dat moet en kan anders! Daarom hebben wij – **Start Foundation, JongPIT, Ctalents, Wij Staan Op!, CNV Jongeren, Ieder(in), ImPower, Onbeperkt aan de Slag, Emma at Work, Stichting Support Stotteren en Inclusive** – onze tanden gezet in de huidige wet, met de ambitie deze structureel te veranderen. Ons doel: wet- en regelgeving die iedereen met een beperking een eerlijke kans biedt op een passende baan die aansluit bij zijn of haar niveau. Het is tijd voor actie!

Knelpunten Wet banenafpraak en doelgroepregister

Knelpunten op systeemniveau

In haar basis leidt de huidige wet tot ongewenste effecten; zowel voor diegenen die binnen het doelgroepregister vallen, als voor diegenen die er juist buiten vallen:

- De huidige **quotumregeling** leidt bij veel werkgevers tot het afwijzen van goed matchende mensen met een arbeidsbeperking wanneer zij buiten het doelgroepregister vallen. De huidige wet benadrukt de sancties in plaats van dat ze werkgevers door positieve prikkels aanspoort tot het aannemen van meer mensen met een arbeidsbeperking.
- Het systeem, de regels en kaders, wie er wel en niet binnen het doelgroepregister vallen en hoe je daar wel of niet binnen valt, is dusdanig **ingewikkeld** dat zowel professionals als de mensen die het betreft aangeven dat er op allerlei vlakken verschillende interpretaties mogelijk zijn en bestaan. Veel mensen met een arbeidsbeperking hebben geen weet van de Wet banenafpraak of het doelgroepregister. En als ze deze wel kennen, begrijpen ze vaak niet goed waarom ze binnen of buiten het doelgroepregister vallen en haken af. Het huidige systeem is onrechtvaardig en versterkt een stevig gevoel van uitsluiting in plaats van het bedoelde effect van meer gelijke kansen en betrokkenheid.
- De wet stimuleert werkgevers om mensen aan te nemen die binnen het doelgroepregister vallen. Daardoor worden de **arbeidsmarktkansen voor mensen met een arbeidsbeperking** die buiten datzelfde register vallen, nog kleiner. Werkgevers geven bij sollicitatie voorkeur aan mensen uit het doelgroepenregister, of schrijven zelfs specifiek vacatures voor deze doelgroep uit. Mensen met een beperking die buiten het doelgroepregister vallen, moeten daardoor twee kanten op concurreren; met mensen zonder enige arbeidsbeperking én met mensen met een arbeidsbeperking en de nodige ondersteuning. In de praktijk blijkt dit een funest effect te hebben op het vinden van passend werk op het juiste niveau.
- Maar ook de mensen die wel binnen de wet/ het doelgroepregister vallen, ervaren een pervers en onbedoeld effect van de huidige wet. Uit verschillende cases blijkt dat zij wel op **tijdelijke contracten** worden aangenomen, maar veelal zonder omzetting naar een vaste aanstelling en daarmee zonder echt **toekomstperspectief**. Werkgevers kiezen er vaker voor een nieuw, tijdelijk iemand aan te nemen, waar bij de tijdelijke aanstelling weer de nodige ondersteuning wordt geboden.
- Voor mensen binnen de Wet banenafpraak zijn op verzoek van het ministerie **aparte schalen** toegevoegd in CAO's. Sommige mensen hebben daardoor o.a. geen recht op een eindejaarsuitkering en zitten na 3 jaar nog steeds in die aparte schaal, ook al doen ze hetzelfde werk als hun collega's die wel gewoon via de CAO betaald krijgen.
- Het feit dat mensen met een arbeidsbeperking die niet in het doelgroepregister vallen niet de ondersteuning en het advies krijgen die hen naar passend werk kunnen leiden, lijkt mede veroorzaakt te worden door hoe wij binnen de huidige uitvoering van de wet kijken naar een “**beperking**”. De focus ligt in Nederland vooral op iemands **verdiencapaciteit**, terwijl de VN-definitie van een beperking (tevens) inzoomt op persoonlijke autonomie en (het belang van) participatie. Als Nederlandse instanties dit ook zouden toepassen bij de uitvoering van de wet en het beoordelen van matches, zouden vaak andere keuzes gemaakt worden.

- Ook de **samenhang met andere wet- en regelgeving** (WIA, Wajong, beschut werk, etc.) is onvoldoende uitgewerkt waar specifieke situaties de praktische realiteit raken. Punten uit verschillende regelingen sluiten elkaar uit of versterken de ongelijkheid, terwijl dit initieel niet zo bedoeld is. Zo telt beschut werk bijvoorbeeld niet mee voor de banenafpraak en tellen ook veel mensen in de WIA en 35-minners met een beperking niet mee voor de banenafpraak. Mensen die het wettelijk minimumloon kunnen verdienen in de Wajong én voor 2015 18 zijn geworden, komen wel in het doelgroepregister en mensen die na 2015 18 werden, niet.

Knelpunt op het niveau van uitvoering en omgang

Ook in de uitvoering van de Wet banenafpraak en in de omgang tijdens deze uitvoering, lopen ervaringsdeskundigen en experts tegen een belangrijk, onbedoeld knelpunt aan:

- Het aantal **intermediairs**, actief binnen de uitvoering van deze complexe wet, wordt steeds groter. Zij worden gestuurd op targets wat hun creatieve inzet en “het stapje extra doen voor iemand met een beperking die buiten het doelgroepregister valt” niet altijd ten goede komt.

Op kennisniveau ontbreekt het onder andere aan:

- Voldoende jobcoaches/ beoordelaars/ etc. met echt **gespecialiseerde kennis** van én over eenduidige definities m.b.t. de diverse arbeidsbeperkingen. Mensen met een beperking voelen zich daardoor onvoldoende gehoord of serieus genomen, een echt goed advies over wat met een bepaalde beperking haalbaar lijkt blijft uit en werkgevers worden onvoldoende geïnformeerd over de betreffende situatie en benodigde ondersteuning/ aanpassing.
- Goede **voorlichting** aan werkgevers én nieuwe collega's, over wat het in de praktijk betekent als je iemand met een specifieke arbeidsbeperking aanneemt. Denk daarbij ook aan “spelregels” in enige vorm. Veel mensen met een beperking voelen zich ook op de werkvloer buitengesloten, omdat niemand hen durft aan te spreken over hun beperking, of de effecten daarvan op de inzetbaarheid.

Op **vacature- en sollicitatieniveau** ontbreekt het o.a. aan **passende banen en (sollicitatie)gesprekken** die aansluiten bij het opleidings- en kennisniveau van de werkzoekenden. “In staat zijn om te werken” is niet hetzelfde als “en daarmee moet je iedere baan maar leuk vinden of accepteren”. Veel mensen die wij spraken hebben een hbo- of wo-opleiding. Als ze al worden aangenomen is dat veelal op mbo-niveau of lager.

Pas de wet aan!

Op basis van de expertise en ervaringen van alle betrokken partners, de sessies die wij hadden met ervaringsdeskundigen en professionals, alle persoonlijke verhalen die wij via ons meldpunt ontvingen en de gesprekken die wij voerden, komen wij als betrokken organisaties tot één heldere oproep: pas de huidige wet aan! In het regeerakkoord staat dat de regering de komende jaren meer mensen (met een kwetsbare positie op de arbeidsmarkt) naar werk wil begeleiden. Door de Wet banenafpraak aan te passen en iets te doen aan alle huidige knelpunten is dat mede mogelijk.

En laten we niet stil zitten totdat er een nieuwe wet is. Want ook op weg naar een nieuwe wet is veel ruimte voor verbetering en in ieder geval behoefte aan:

- Herdefiniëren van de **groepen** die binnen het **doelgroepregister** vallen. Daarbij ook de mogelijkheid inventariseren om het doelgroepregister af te schaffen, met als beoogd resultaat: **iedereen met een arbeidsbeperking in aanmerking voor de banenafpraak**.
- Herdefiniëren van de **beloningssystematiek** die binnen het huidige systeem voor verkeerde prikkels zorgt. Ontwikkelen van positieve prikkels die werkgevers activeren.
- Herdefiniëren van het **begrip “beperking”**, aansluitend bij de VN-definitie.
- **Gelijke ondersteuning** voor mensen die binnen en buiten het doelgroepregister vallen, bij het vinden van werk, in sollicitatieprocedures, etc. Minder focus op “hokjes”, meer focus op iedereen die wil en kan naar werk begeleiden.
- Herdefinieer überhaupt of een **register** het meest **passend en effectief** is.
- Duidelijke **voorlichting** aan mensen met een beperking, aan intermediairs, beoordelaars en professionals en aan werkgevers en toekomstige collega's. Met focus op wat mensen wel kunnen, in plaats van vooral in te zoomen op de beperkingen en op wat er niet kan.
- Een **uitlegbaar en rechtvaardig systeem**, beter afgestemd op andere lopende en verband houdende wetten. Het uitgangsprincipe moet zijn: geen uitsluitende werking voor alle mensen met een beperking.

Wij willen een simpeler en rechtvaardiger systeem, een nieuwe wet en een gelijk speelveld voor iedereen met een beperking!